

Vägledning i säkerhetskydd

Personalsäkerhet

Februari 2021

Produktion: Säkerhetspolisen, februari 2021

Grafisk formgivning: Säkerhetspolisen

Typografi: Eurostile och Swift

Innehåll

1	Introduktion	5
2	Vad är Personalsäkerhet	6
3	Säkerhetsprövning	7
	3.1 Vem ska säkerhetsprövas?	7
	3.2 Undantag	7
	3.3 Syftet med säkerhetsprövningen	8
	3.4 Befattningsanalys	8
	3.4.1 Beslut om placering i säkerhetsklass	9
	3.4.2 Säkerhetsklasser	10
	3.5 Säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass	11
4	Säkerhetsprövningens innehåll	12
	4.1 Grundutredning	12
	4.1.1 Information från öppna källor	13
	4.1.2 Säkerhetsprövningsintervju	13
	4.1.3 Frågeområden vid en säkerhetsprövningsintervju	14
	4.1.4 Referenstagning	16
	4.2 Vad är en insider?	17
	4.3 Uppföljande säkerhetsprövning	18
	4.4 Avslutande säkerhetsprövningssamtal	19
	4.5 Ansvar för säkerhetsprövningen	19
	4.6 Tystnadsplikt	20
	4.7 Dokumentation	20
5	Registerkontroll	21
	5.1 Registerkontrollprocessen	21
	5.2 Utförande av registerkontroll	23
	5.2.1 Särskild personutredning	23
	5.2.2 Registerkontroll utan placering i säkerhetsklass	23
	5.2.3 Medkontrollerad	23
	5.2.4 Kontaktperson	23
	5.2.5 Svenskt medborgarskap	24
	5.2.6 Samtycke	24
	5.2.7 Utlämnande av uppgifter och kommunikering	25
	5.2.8 Personligt samtal hos Säkerhetspolisen	26
	5.2.9 Återredovisning till Säkerhetspolisen	26
	5.2.10 Ny kontroll	26
	5.2.11 Avnämnan eller ändring av den kontrollerades förhållanden	27
	5.3 Registerkontroll av utländsk medborgare	27

6	Utbildning	28
6.1	Utbildning i säkerhetsskydd	28
7	Internationell samverkan	29
8	Checklista	30
8.1	Innan anställning eller deltagande	30
8.2	Under anställning eller deltagande	30
8.3	Vid avslutande av anställning eller deltagande	30
9	Ändringslogg	31
9.1	Februari 2021	31

1 Introduktion

Denna vägledning riktar sig till verksamhetsutövare som arbetar med personalsäkerhet inom ramen för säkerhetsskydd. Syftet med vägledningen är att öka kunskapen om personalsäkerhet, vägleda avseende lagstiftningen och i förlängningen bidra till ett säkert Sverige.

Vägledningen är utformad för att beskriva såväl grundläggande som detaljerade delar inom området personalsäkerhet.

2 Vad är Personalsäkerhet

Personalsäkerhet består av två delar – säkerhetsprövning och utbildning i säkerhetsskydd. Personalsäkerhet ska förebygga att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Personalsäkerhet ska också säkerställa att de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskyddet.

Personalsäkerhet måste ses ur ett helhetsperspektiv. Det är normalt flera funktioner inom en verksamhet som tillsammans säkerställer att helhetsperspektivet upprätthålls. Detta innebär att det, förutom en

kvalitetssäkrad process för säkerhetsprövningen, också måste finnas funktioner som omhändertar planerade eller uppkomna situationer under den tid personen deltar i verksamheten. Deltagarna måste få relevant utbildning innan de ges åtkomst till verksamheten och utbildning ska sedan fortlöpande ges i den omfattning som behövs. Utöver detta behöver verksamhetsutövaren systematiskt jobba med uppföljning av personalen i syfte att upptäcka avvikelser på ett tidigt stadium. Det måste också finnas rutiner för hur man omhändertar och utreder dessa avvikelser, en tydlig beslutsprocess och ett åtgärdsprogram.

3 Säkerhetsprövning

3.1 Vem ska säkerhetsprövas?

En säkerhetsprövning ska göras av den som genom en anställning eller på något annat sätt ska delta i en säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetsprövningen ska göras *innan* deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten påbörjas och ska innefatta en grundutredning och i vissa fall registerkontroll och särskild personutredning.

Ett deltagande kan bestå i att personer ges tillträde till lokaler där verksamhetsutövaren bedriver säkerhetskänslig verksamhet t.ex. för att utföra arbete eller delta i utbildningar eller föreläsningar. Ett deltagande kan också bestå i att personer har åtkomst till information, system eller processer och genom detta kan orsaka skada för Sveriges säkerhet. Säkerhetsprövningen ska ses som en process som ska pågå under hela tiden som en person har sin anställning eller deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten, se 4.2 Uppföljande säkerhetsprövning.

3.2 Undantag

3 kap. 1 och 3 §§ säkerhetskylddslagen (2018:585)

Säkerhetsprövning ska inte göras för vissa politiska uppdrag eller vissa uppdrag som offentlig försvarare eller som ombud i domstol. Undantaget avser hela säkerhetsprövningen. Det ska dock förtydligas att undantaget endast gäller vid utövandet av själva uppdraget. En förtroendevald kan bli utsedd att delta i någon annan verksamhet, t.ex. ledamot i en styrelsemyndighet, ledamot i en kommunal nämnd, statligt insynsråd, parlamentarisk kommitté eller

en övning av något slag. Sådan verksamhet kan vara säkerhetskänslig enligt säkerhetskylddslagen. Därmed är det inte så att den förtroendevalda är vald att delta i just denna säkerhetskänsliga verksamhet. Deltagandet sker alltså inte inom ramen för det politiska uppdraget i egentlig mening. Därför omfattar inte undantaget från säkerhetsprövning sådant deltagande.

Exempel: Om en person som är ledamot av kommun- eller regionfullmäktige och därmed är undantagen kravet på säkerhetsprövning, samtidigt sitter i en styrelse för någon säkerhetskänslig verksamhet, ska personen säkerhetsprövas inom ramen för sitt styrelsedeltagande.

I vissa fall behövs en viss flexibilitet i fråga om kraven på säkerhetsprövning för att undvika upprepad underlagsinhämtning som innebär en onödig pålaga för de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Om det finns *särskilda skäl* kan säkerhetsprövningen göras mindre omfattande. En förutsättning för att göra en mindre omfattande säkerhetsprövning är att den som säkerhetsprövningen avser har prövats på motsvarande sätt och att en grundutredning därmed inte skulle tillföra något nytt i sak. Detta kan exempelvis bli aktuellt vid personalomflyttningar inom egen verksamhet under förutsättning att deltagandet är placerat i samma eller i en lägre säkerhetsklass. Verksamhetsutövaren måste då ha kontroll över genomförda grundutredningar även om de utförs av olika enheter eller motsvarande inom organisationen. Ny framställan om registerkontroll med den nya kontrollorsaken ska dock alltid skickas in till Säkerhetspolisen.

3.3 Syftet med säkerhetsprövningen

3 kap. 2 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
6 kap. 4 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Syftet med säkerhetsprövningen är att klarlägga om en person kan antas vara *lojal* mot de intressen som ska skyddas i säkerhetsskyddslagen, om personen är *pålitlig* från säkerhetssynpunkt, samt utreda eventuella *sårbarheter* i säkerhetshänseende.

Med *lojalitetsbedömningen* avses huvudsakligen en bedömning av om det till exempel på grund av kopplingar till en främmande makt, en terroristorganisation eller ideologisk övertygelse, finns risk att personen begår brottsliga handlingar. Lojalitet innebär också att det finns en lojalitet mot Sveriges nationella oberoende och demokratiska statskick. Vid dubbla eller tidigare utländskt medborgarskap kan det till exempel uppstå lojalitetskonflikter vid påverkan från annan stat och detta måste diskuteras med den som provas. Sådana lojalitetskonflikter kan finnas även för svenska medborgare med långvarig hemvist i utlandet.

Vid förekomst av dubbla medborgarskap behöver det särskilt beaktas att det kan finnas lagstiftning i andra länder som innebär att medborgare är rättsligt förpliktigade att samarbeta med landets underrättelsetjänst. Personer som är medborgare i länder där sådan lagstiftning förekommer löper en särskild risk att försättas i situationer som innebär en lojalitetskonflikt, om en vägran att bistå det andra medborgarskapslandets underrättelsetjänst dessutom skulle kunna innebära rättsliga påföljder för personen.

Pålitlighet från säkerhetssynpunkt handlar om personliga egenskaper som visar om det går att lita på personen. Det kan till exempel handla om hur personen förhåller sig till regler och överenskommelser och om personen kommer att skydda de säkerhetsskydds-

klassificerade uppgifterna på ett korrekt sätt. *Pålitlighetsbedömningen* ska innefatta bedömning av om det finns risk för att personen antingen genom slarv eller på annat oavsiktligt sätt röjer uppgifterna.

En ytterligare aspekt som är av vikt för säkerhetsprövningen är att utreda eventuella *sårbarheter* hos en person. Syftet är att i förtid och fortlöpande under anställningen eller deltagandet, kunna hitta och lyfta sårbarheter och på så sätt undvika eller omhänderta de som inte kan accepteras. Vanligt förekommande sårbarheter är ekonomiska trångmål, missnöje som till exempel en upplevelse av att vara underbetald eller av att inte få tillräckligt med uppmärksamhet, drog- eller alkoholmissbruk, behov av att hemlighålla personliga förhållanden, narcissistisk eller antisocial personlighetsstörning, exponering mot antagonistiska organisationer eller bristande kunskap om säkerhetsskyddet.

En medarbetare som upplever att han eller hon inte blir sedd, kan vara en stark grund för missnöje. Det är viktigt att vid säkerhetsprövningen skapa en medvetenhet om vilka faktorer som kan medföra att den provade hamnar i en utsatt situation och därmed blir sårbar. En helhetsbedömning ska göras som baseras på ett allsidigt underlag och som tydligt relateras till verksamhetens skyddsvärden och deltagandets säkerhetsklass.

3.4 Befattningsanalys

2 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
5 kap. 5, 8 och 11 §§ säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)
6 kap. 2 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Myndigheter, kommuner och regioner ska med utgångspunkt i säkerhetsskyddsanalysen analysera och fatta beslut om vilka anställningar eller annat deltagande i den egna verksamheten som ska vara placerade i säkerhetsklass, en så kallad befattningsanalys.

Enskilda verksamhetsutövare ska med utgångspunkt i säkerhetsskyddsanalysen inventera vilka anställningar i verksamheten som bör placeras i säkerhetsklass och sedan begära att ansvarig myndighet fattar beslut om dessa.

Den som beslutar om placering av en anställning eller ett uppdrag i säkerhetsklass bör alltid pröva behovet noga. Placering i säkerhetsklass får endast göras om behovet av säkerhetsskydd inte kan tillgodoses på något annat sätt t.ex. genom åtgärder inom områdena informationssäkerhet och fysisk säkerhet.

Beslutet om vilka anställningar som ska placeras i säkerhetsklass ska dokumenteras och förteckningen kan med fördel bifogas säkerhetsskyddsanalysen. Det är viktigt att komma ihåg att det är befattningen eller uppdraget som är placerat i säkerhetsklass, inte personen.

3.4.1 Beslut om placering i säkerhetsklass

3 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
5 kap. 6 – 11 §§ säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

Med utgångspunkt i säkerhetsskyddsanalysen kan beslut fattas om vilka anställningar eller annat deltagande som ska placeras i säkerhetsklass samt vilka som endast ska vara föremål för säkerhetsprövning och inte vara placerade i säkerhetsklass.

Behörighet att fatta beslut om placering i säkerhetsklass är beroende av vilken säkerhetsklass det rör sig om. Notera att ett beslut om placering i säkerhetsklass inte är detsamma som ett beslut om anställning eller deltagande, och att beslutet avser en befattning inte en person.

Säkerhetsklass 1

Beslut om placering i säkerhetsklass 1 fattas av regeringen efter begäran från kommun, region eller myndighet.

Säkerhetsklass 2 och 3

Beslut om placering i säkerhetsklass 2 och 3 fattas av de kommuner, regioner och myndigheter som anges i bilagan till säkerhetsskyddsförordningen när det gäller anställning eller annat deltagande i den egna verksamheten

Kommuner och regioner beslutar även om placering i säkerhetsklass 2 och 3 när det gäller anställning eller annat deltagande hos enskilda verksamhetsutövare som de utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över, exempelvis kommunägda bolag. Detsamma gäller för kommunalförbund som utövar rättsligt bestämmande inflytande över enskilda verksamhetsutövare.

Enskilda verksamhetsutövare

När det gäller anställning eller annat deltagande hos enskilda verksamhetsutövare som kommun eller region inte utövar rättsligt bestämmande inflytande över, beslutar tillsynsmyndigheten om placering i säkerhetsklass 2 och 3.

Tillsynsmyndigheter för enskilda verksamheter är:

- Affärsverket svenska kraftnät (elförsörjningsverksamhet),
- Transportstyrelsen (flygtrafiktjänst för civil luftfart, flygtrafikledningstjänst för militär luftfart och verksamhet som är av betydelse för luftfartsskydd, hamnskydd och sjöfartsskydd),
- Post- och telestyrelsen (elektronisk kommunikation och posttjänst), och
- Länsstyrelserna (andra säkerhets känsliga verksamhetsområden än de som nämnts ovan).

Exempel: En enskild verksamhetsutövare som inte faller in under tillsynsmyndigheterna Affärsverket svenska kraftnät, Transportstyrelsen eller Post- och telestyrelsen, ska vända sig till aktuell länsstyrelse om de med utgångspunkt i säkerhetsskyddsanalysen konstaterar ett behov av att placera befattningar i säkerhetsklass. Detta gäller under förutsättning att det inte är en kommun eller region som utövar rättsligt bestämmande inflytande över verksamhetsutövaren.

Övriga myndigheter

De myndigheter som inte anges i bilagan till förordningen ska vid behov begära beslut om placering i säkerhetsklass hos regeringen.

3.4.2 Säkerhetsklasser

3 kap. 5 - 9 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Vilken säkerhetsklass som är tillämplig för anställningen eller deltagandet styrs av vilken tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter den som innehar befattningen har eller vilken möjlighet han eller hon har att orsaka skada för Sveriges säkerhet. De enskilda verksamhetsutövarna ska uppmärksamma tillsynsmyndigheten på detta.

Säkerhetsklass 1

En anställning eller något annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet ska placeras i säkerhetsklass 1, om den anställde eller den som på annat sätt deltar i verksamheten

1. i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig, eller
2. till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att

orsaka synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet.

Säkerhetsklass 2

En anställning eller något annat deltagande i säkerhetskänslig verksamheten ska placeras i säkerhetsklass 2, om den anställde eller den som på annat sätt deltar i verksamheten

1. i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig,
2. i ringa omfattning får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig, eller
3. till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka allvarlig skada för Sveriges säkerhet.

Säkerhetsklass 3

En anställning eller något annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet ska placeras i säkerhetsklass 3, om den anställde eller den som på annat sätt deltar i verksamheten

1. får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell,
2. i ringa omfattning får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig, eller
3. till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka en inte obetydlig skada för Sveriges säkerhet.

Exempel: En person som får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell, men inte högre, och som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet, ska placeras i säkerhetsklass 1.

3.5 Säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass

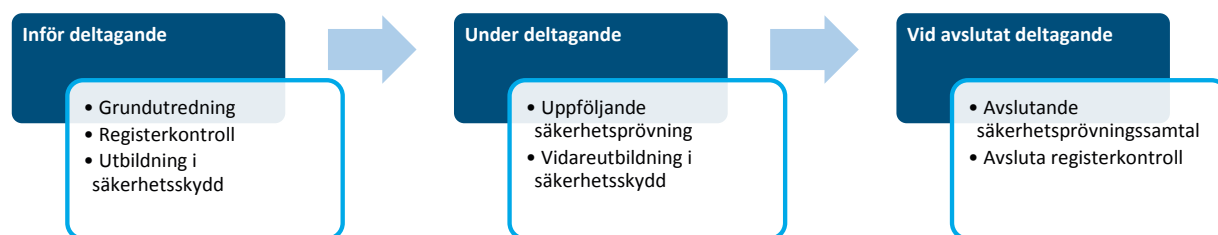
*3 kap. 3 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
6 kap. 3 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd*

Säkerhetsprövning ska även göras vid ett deltagande i säkerhetskänslig verksamhet som inte föranleder placering i säkerhetsklass. I dessa fall kan säkerhetsprövningen

ha en mer begränsad omfattning och en registerkontroll genomförs inte.

Exempel: Om en person som i sin befattning får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig och som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka en endast ringa skada för Sveriges säkerhet är det inte påkallat med placering i säkerhetsklass. En säkerhetsprövning ska dock göras.

4 Säkerhetsprövningens innehåll

Figur 1: Säkerhetsprövningens delmoment inför, under och vid avslutat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet

4.1 Grundutredning

3 kap. 3 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
5 kap. 2, 3, 14 och 19 §§ säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)
6 kap. 4 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Med grundutredning avses en utredning om personliga förhållanden av betydelse för säkerhetsprövningen. Vid säkerhetsprövningen ska en helhetsbedömning göras. Utredningen ska omfatta säkerhetsprövningsintervju, inhämtning och bedömning av betyg, intyg, referenser och övriga uppgifter som är av relevans. Meritförteckning, personligt brev eller övriga intyg är inte bara dokumentation av den prövades kunskap utan ger också en bild av personens levnadsbakgrund. Betyg och intyg kan kontrolleras mot högskolor, universitet och arbetsgivare eller uppdragsgivare. Om det för anställningen finns ett krav på svenskt medborgarskap, ska det kontrolleras i samband med grundutredningen.

Det viktigaste momentet i grundutredningen är den del som syftar till en tillräcklig personkännedom. En registerkontroll kan vara en del i en säkerhetsprövning men den ersätter inte personkännedom och omdömen om den som prövningen avser.

För att säkerställa att man säkerhetsprövar rätt person bör en identitetskontroll göras innan säkerhetsprövningen inleds. Det är också viktigt att syftet med säkerhetsprövningens olika delar framgår för den som ska prövas.

Vid säkerhetsprövningsintervjun ska lojalitet, pålitlighet och sårbarhet hos den som prövas bedömas, se 3.3 Syftet med säkerhetsprövningen.

Om man efter grundutredningen gör bedömningen att en person anses vara pålitlig och lojal, samt att även sårbarhetsaspekten har beaktats, ska prövningen kompletteras med en framställan om registerkontroll till Säkerhetspolisen om tjänsten är placerad i säkerhetsklass. I säkerhetsklass 1 och 2 ska

dessutom en särskild personutredning genomförs, se 5.2.1 Särskild personutredning. Blanketter för framställan om registerkontroll och bilaga för särskild personutredning i säkerhetsklass 1 och 2 finns på Säkerhetspolisens webbplats www.sakerhetspolisen.se.

Om det däremot redan efter grundutredningen står klart att den som prövningen gäller inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning, ska registerkontroll och särskild personutredning inte göras.

4.1.1 Information från öppna källor

För att skapa sig en bredare bild av personen kan det vara bra att söka efter information på internet. Det finns i regel öppen information att ta del av och de flesta personer är aktiva i sociala medier. Öppen information är till exempel uppgifter i sociala medier, bostadsadress och eventuella företagsengagemang. Informationen ger dock inte alltid en allsidig och korrekt bild av personen. Var kritisk och använd endast information som är av relevans för den sökta befattningen. Varje verksamhetsutövare måste själv ha en uppfattning om vilken information som är särskilt viktigt att beakta för den egna verksamheten.

4.1.2 Säkerhetsprövningsintervju

Säkerhetsprövningsintervjun, tillsammans med övrig inhämtad information, syftar till att bedöma en persons lojalitet, pålitlighet och eventuella sårbarheter. Det är viktigt att eventuella oklarheter kommer fram tidigt i säkerhetsprövningsprocessen. Vilken funktion inom den egna verksamheten som genomför grundutredningen kan variera beroende på hur organisationen ser ut. Det är dock viktigt att de som är inblandade har relevant kunskap om säkerhetsskydd och känner till syftet med utredningen.

Grunden för säkerhetsprövningen är en noggrann personbedömning, och ett av de viktigaste verktygen för att inhämta underlag för denna bedömning är säkerhets-

prövningsintervjun. Ansökningshandlingar och övrig inhämtad information är bra som underlag inför säkerhetsprövningsintervjun och behöver noggrant gås igenom för att den som ska hålla i intervjun ska kunna ställa relevanta frågor. Samtalet bör alltså planeras utifrån befintlig information om den prövade.

Tänk också på att det inte bara handlar om att kunna ställa frågor utan också om att kunna tolka och bedöma de svar som ges. Om den prövade till exempel berättar om en tidigare händelse kan följande frågor vara till hjälp i bedömningen:

- För hur länge sedan inträffade det oönskade beteendet?
- Hur gammal var personen?
- Rör det sig om ett upprepat beteende?
- Hur resonerar individen själv kring händelsen?
- Har personen vidtagit åtgärder för att det inte ska upprepas?

Om det efter ett samtal finns frågetecken kring uppgifter som framkommit, bör verksamhetsutövaren ha en i förväg beslutad rutin för hur detta ska omhändertas. Vid omhändertagandet eller vid den kommande utredningen är det viktigt att ha med rätt kompetenser från organisationen.

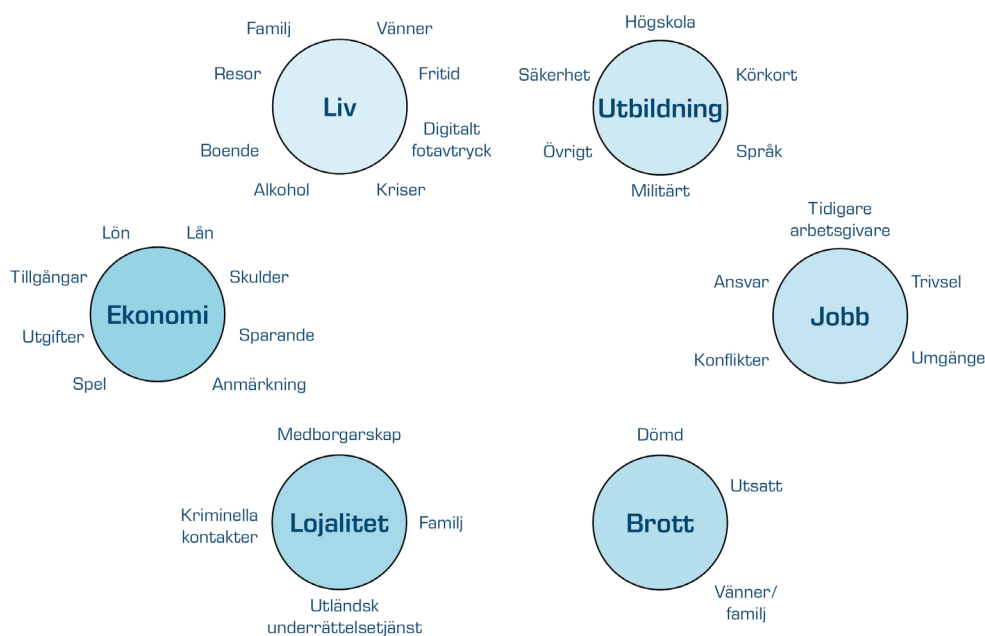
Det är inte ovanligt att den prövade är nervös eller orolig inför säkerhetsprövningsintervjun. Därför är det viktigt att försöka skapa en trygg miljö och ett öppet samtalsklimat. Det är viktigt att alltid inleda intervjun med att förklara syftet, att det handlar om en anställning eller ett deltagande i säkerhetskänslig verksamhet. Den prövade kommer då ha lättare att acceptera och förstå varför en del av frågeställningarna kan vara av mer eller mindre integritetskänslig art. Låt samtalet ta tid och försök förmedla att personen är sedd och lyssnad på. Inled varje frågeområde med öppna frågor så den som ska prövas inledningsvis kan berätta med egna ord. Därefter kan samtalet styras i den riktning som intervjuaren önskar. Var

närvarande i samtalet och lyssna aktivt. Tänk på att en förhörslik situation vanligtvis inte skapar den tillit som krävs för att den prövade ska känna sig bekväm med att vara öppen och ärlig. Undvik därför att vara formell, sträva hellre efter ett mer personligt tilltal.

Avsluta gärna samtalet med att fråga om personen fått tillfälle att ge en rättvis och korrekt bild av sig själv. Fråga också om det finns någon fråga som den prövade vill ta upp innan säkerhetsprövningsintervjun avslutas.

4.1.3 Frågeområden vid en säkerhetsprövningsintervju

Under säkerhetsprövningsintervjun ska ett antal ämnen beröras men ett alltför detaljerat manus kan hämma såväl lyssnandet som dialogen. Försök att föra in frågorna på ett naturligt sätt exempelvis genom att använda en mind map enligt figur 2, som bäddar för ett dynamiskt samtal som anpassas efter den prövade. Beroende på vanan att genomföra säkerhetsprövningsintervjuer kan även en mall och checklista vara till stöd för att säkerställa att alla områden avhandlats. Dokumentera samtalet för att säkerställa att samtliga frågeområden har gått igenom. För mer om dokumentation se 4.7 Dokumentation.

Figur 2: En mindmap kan användas som frågeunderlag för att skapa ett naturligt flöde i intervjun

Nedan följer exempel på frågeområden som kan behandlas under intervjun. Ställ frågor som är relevanta för prövningen, det vill säga frågor som tydligt kan relateras till verksamheten och anställningen eller deltagandet. Under säkerhetsprövningsintervjuer kommer det ställas frågor som kan uppfattas som integritetskänsliga. Säkerhetskyddslagstiftningen medger att verksamheter ställer frågor av sådan karaktär för att säkerställa den prövades lojalitet och pålitlighet. Det ställer dock krav på att frågorna har en tydlig koppling till syftet med säkerhetsprövningen. Slutligen ska det även göras en bedömning av informationen som framkommit och det som avhandlats ska dokumenteras, vilket i sin tur kan innebära behandling av känsliga personuppgifter.

Den prövades nuvarande anställning

Hur länge har den prövade varit anställd? Vilka arbetsuppgifter och mandat har den prövade? Hur fungerar den prövade i relation till kollegor och chefer? Hur hanterar den prövade problem som uppstår i tjänsten? Hur säkerhetsmedveten är den prövade? Varför vill den prövade byta arbete?

Utbildning och tidigare anställningar

Finns det någon röd tråd i valet av utbildningar och tidigare anställningar, vilka tankar låg bakom och vad ville den prövade uppnå? Finns det ytterligare utbildningar eller anställningar som inte framgått av inskickat material? Har den prövade genomfört värnplikt? Hur upplever den prövade sina tidigare arbetsgivare? Har det förekommit några konflikter eller disciplinära åtgärder kopplat till tidigare arbetsgivare? Har den prövade haft personalansvar, vilka utmaningar fanns i denna roll?

Andra uppdrag av relevans

Har den prövade några bisysslor eller är aktiv i någon organisations- eller föreningsverksamhet?

Ekonomisk situation

Hur ser den ekonomiska situationen ut? Finns det skulder och lån? Har den prövade någon gång haft dålig ekonomi eller behövt ta lån för att klara sig? Finns det någon betalningsanmärkning? Finns det omständigheter som skulle kunna få en prövad att begå en brottslig handling för pengar?

Familj

Hur ser familjesituationen ut? Är den prövade gift, har en partner eller är sambo? Finns det barn i familjen från tidigare äktenskap? Finns gemensamma lån eller delad ekonomi? Hur är relationen med föräldrar, barn och eventuella syskon? Har den prövade, eller någon i familjen, ett annat medborgarskap? Är det någon som bor, eller har bott, utomlands? Finns det någon i familjekretsen som är brottsligt belastad?

Fritidsintressen och vänner

Vilka fritidsintressen finns? Vad engagerar den prövade? Vilka umgås den prövade med? Finns nära vänner? Är det någon i bekantskapskretsen som har känd brottslig belastning?

Utlandsresor

Har den prövade bott och arbetat utomlands? Reser den prövade ofta utomlands och i så fall till vilka länder? Har den prövade någon gång haft kontakt med utländsk säkerhetstjänst? Finns familj eller vänner utomlands? Äger den prövade, eller någon i familjen, någon fastighet i ett annat land?

Kontakter

Har den prövade någon gång haft kontakt med enstaka kriminella personer eller kontakter inom organiserad brottslighet?

Exponering på internet

Hur exponerad är den prövade på internet? Vilken inställning har den prövade till sociala medier? Hur medveten är den prövade om vilka hot och sårbarheter som finns på

internet? Låt den prövade själv beskriva färderna på internet.

Brottslig belastning

Har den prövade blivit dömd för brott eller blivit delgiven misstanke om brott? Har den prövade någon gång begått en brottslig handling utan påföljd? Vad skulle krävas för att den prövade skulle begå en brottslig handling? Resonera kring detta. Har den prövade varit föremål för intern utredning på någon arbetsplats eller blivit prövad av någon personalansvarsnämnd, PAN?

Personlig status och hälsa

Hur skulle den prövade beskriva sin hälsa idag? Träning och motion? Har den prövade någon gång haft stressrelaterade symtom? Har den prövade någon gång genomgått en kris? Hur tog den prövade sig igenom den?

Intressekonflikter

Har den prövade så starka band till någon familjemedlem, någon annan individ eller till någon organisation att det kan vara svårt att hålla på de intressen som lagen ska skydda? Andra lojalitetskonflikter kan vara till tidigare arbetsgivare, tidigare hemland eller någon ideell förening. Förstår den prövade hur lojalitet också kan innebära en sårbarhet? Finns det någon situation där den prövade skulle kunna påverkas att olovligen lämna ut säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller på annat sätt skada den säkerhetskänsliga verksamheten?

Sårbarheter

Finns det något i den prövades personlighet eller intressen som skulle kunna utnyttjas i syfte att utöva påverkan? Vilken inställning har den prövade till alkohol och droger? Finns det annan missbruksproblematik? Har den prövade familj eller vänner utomlands? Reser den prövade mycket? Är den prövade ombytlig vad gäller partners, vänner eller intressen? Finns det något som skulle kunna trigga den prövade att begå en brottslig handling? Finns det några situationer som

skulle kunna innebära en intressekonflikt för den prövade? Lever personen över sina tillgångar (vad gäller bilar, resor, kläder, smycken och restaurangbesök)? En sårbarhet kan till exempel vara att inte vilja visa att levnadsstandarden har blivit sämre efter en skilsmässa.

4.1.4 Referenstagning

Vid referenstagning kan det finnas anledning att tala med andra referenter än de personen själv har uppgivit. Den prövade bör ges möjlighet att kommentera detta. Åtminstone en av de tillfrågade referenterna bör ha en chefs- eller arbetsledande ställning gentemot den prövade. Syftet med referenstagning är att få en så bra bild som möjligt av den prövade. Detta kräver förberedelse av de frågor som ska ställas, en närvaro i samtalet samt ett efterarbete där svaren analyseras. Berätta för referenten att referenstagningen avser en placering i en säkerhetsklassad befattning vilket kan förklara typen av frågor som kan komma att ställas.

För att kunna värdera svaren är det bra att klara ut vilken relation referenten har till den som prövningen avser. Det är även viktigt att veta om referenten har en rent yrkesmässig relation till den prövade eller om de även umgås privat. Försök ta reda på så mycket som möjligt om den prövade. Nedan ges exempel på frågor som kan ställas i den utsträckning som är relevant för prövningen.

Relation till den prövade

Är relationen yrkesmässig eller privat? Hur länge har de känt varandra? Har det funnits någon osämja någon gång?

Den prövades nuvarande anställning

Vilka arbetsuppgifter och mandat har den prövade? Hur fungerar den prövade i relation till kollegor och chefer? Hur hanterar den prövade problem som uppstår i tjänsten? Har det förekommit några disciplinära åtgärder rörande den prövade? Hur säker-

hetsmedveten är den prövade? Varför tror referenten att den prövade vill lämna sin nuvarande anställning?

Utbildning och tidigare anställningar

Har referenten kännedom om tidigare utbildningar? Vad vet referenten om den prövades tidigare anställningar? Om kännedom finns, varför slutade den prövade?

Andra uppdrag av relevans

Har den prövade några bisysslor eller är aktiv i någon förening?

Känd brottslig belastning

Känner referenten till om det finns någon brottslig historik? Skulle det förvåna referenten om det fanns sådan historik?

Familj och umgänge

Vad vet referenten om den prövades livssituation, intressen och familj? Känner referenten till vilka den prövade umgås med? Hur ser ekonomi och boende ut?

Sårbarheter

Finns det något i den prövades personlighet som skulle kunna utnyttjas i utpressnings-syfte? Har den prövade genomgått någon form av kris som referenten känner till? Vilken inställning har den prövade till alkohol, droger och spel? Har den prövade familj eller vänner utomlands? Reser den prövade mycket? Är den prövade ombytlig vad gäller partners, vänner eller intressen? Finns det något som skulle kunna trigga den prövade att begå en brottslig handling? Finns det några situationer som skulle kunna innebära en intressekonflikt för den som prövningen avser?

4.2 Vad är en insider?

En insider är en person som är behörig att delta i säkerhetskänslig verksamhet eller tar del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och använder uppgifterna på ett olovligt

sätt genom att till exempel lämna ut dessa till obehöriga eller på annat sätt orsakar skada i den säkerhetskänsliga verksamheten.

Det är inte möjligt att skapa en generell profil för personer som kan komma att bli insiders. Insiderhandlingar uppstår till följd av ett upplevt motiv samt ett tillfälle som uppkommer på grund av sårbarheter i säkerhetsskyddet. Motivbilden är ofta komplex, men ekonomiska och ideologiska motiv samt ett starkt missnöje med arbetsgivaren har visat sig vara av särskild betydelse. Läs mer om sårbarheter under 3.3 Syftet med säkerhetsprövning.

Insidern har vanligen behörighet till hela eller delar av verksamhetens utrymmen och system, känner till rutiner och skyddsåtgärder, har god lokalkännedom och kan också ta in föremål utan insyn om det skulle behövas. Sammantaget innebär detta att det kan ta tid att upptäcka en insider. Det är viktigt att komma ihåg att det är ovanligt att personer tar anställning i syfte att bli en insider, utan det är oftast omständigheter under tiden för en anställning eller ett deltagande som orsakar detta.

Verksamheten bör genomföra åtgärder i syfte att motverka insiderhandlingar genom att skydda medarbetarna och den skyddsvärda information som verksamheten har. Exempel på åtgärder är säkerhetsprövning samt behörighetsstyrning av information. Behörighetsstyrning kan till exempel vara begränsningar av åtkomst till information i it-system eller utrymmen där säkerhetsskyddsklassificerade handlingar förvaras.

Då insiderhandlingar ofta föregås av varningsbeteenden kan verksamheten utforma processer för att fånga upp sådana varningar. Den uppföljande säkerhetsprövningen är därför av största vikt, se 4.3 Uppföljande säkerhetsprövning. Ett kontinuerligt och proaktivt arbete för att motverka arbetsmiljöproblem och missnöje kan också minska risken för att enskilda medarbetare utveck-

lar avsikt att bli insider. Det ställer krav på samverkan och förtroende mellan medarbetare och chef samt organisationens HR- och säkerhetsfunktioner.

4.3 Uppföljande säkerhetsprövning

3 kap. 3 och 4 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)

6 kap. 4, 14 och 15 §§ Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Säkerhetsprövningen ska fortlöpande följas upp under den tid som anställningen eller deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår. Syftet med den uppföljande säkerhetsprövningen är att behålla och fördjupa personkännedomen. Genom en fördjupad personkännedom kan man tidigt upptäcka förändringar i attityd och beteende innan det går så långt att personen kan orsaka skada för den säkerhetskänsliga verksamheten. Den uppföljande säkerhetsprövningen ska också ses som ett skydd för den enskilde medarbetaren samt förhindra att ett skadligt beteende går för långt. Medarbetaren ska i ett tidigt skede känna att han eller hon kan informera till exempel närmaste chef om händelser i livet som kan innebära en mottaglighet för utpressning eller andra omständigheter som försätter medarbetare i en riskzon.

Vilken funktion inom den egna verksamheten som ansvarar för och genomför den fortlöpande säkerhetsprövningen kan naturligtvis variera mellan olika verksamhetsutövare beroende på hur organisationen ser ut. Viktigt är dock att tänka på att det är genom den dagliga kontakten med personen som ett ändrat beteende kan noteras och som även andra relevanta signaler kan fångas upp. Den som träffar personen ofta, till exempel närmaste chef, kan genom regelbundna medarbetarsamtal och utvecklingsamtal få en fördjupad personkännedom.

Samtalet kan innehålla exempelvis frågor och diskussioner om livssituationen, trivsel på arbetsplatsen samt sociala och ekonomiska förhållanden. Det är viktigt att tidigt fånga upp ett upplevt missnöje med arbetsituationen, kontaktförsök från främmande makt och liknande förhållanden som kan orsaka riskbeteenden eller mottaglighet för påverkan.

Det finns också anledning att lägga särskild vikt vid tillfällen som innebär större förändringar av arbetsuppgifter under anställningstiden eller deltagandet samt om det sker förändringar i den prövades livssituation eller andra omständigheter av betydelse.

Uppföljningsansvaret innebär även att information av betydelse för registerkontrollen fångas upp och meddelas Säkerhetspolisen. Det kan exempelvis handla om att personen byter tjänst och inte längre är aktuell för registerkontroll eller att personen ändrar civilstånd. Exempelvis om den kontrollerade har ingått eller avslutat ett äktenskap eller samboförhållande.

Det är viktigt att arbeta proaktivt och kontinuerligt för att minska risken för att ett motiv till handling som kan orsaka skada för den säkerhetskänsliga verksamheten uppstår. Utöver en kontinuerlig säkerhetsprövning kan en hög säkerhetsmedvetenhet, ett gott arbetsklimat och funktioner för att fånga upp exempelvis missnöje bidra till att en eventuell skada för verksamheten blir mindre omfattande eller helt uteblir.

Om det finns anledning till det ska en tidigare gjord bedömning av en persons lämplighet att delta i den säkerhetskänsliga verksamheten omprövas. Bedömer verksamhetsutövaren att en person som deltar i säkerhetskänslig verksamhet inte längre kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen, eller i övrigt inte är pålitlig från säkerhetssynpunkt, är det i strid med säkerhetsskyddslagen att låta

deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten fortgå. Detsamma gäller om det föreligger så pass allvarliga sårbarheter hos personen att denne inte bedöms vara lämplig att fortsätta delta i den säkerhetskänsliga verksamheten.

4.4 Avslutande säkerhetsprövningssamtal

6 kap. 6 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Ett avslutande säkerhetsprövningssamtal ska genomföras när en anställning eller deltagande som föranlett säkerhetsprövning avslutas, om det inte är uppenbart obehövt. På samma sätt som vid säkerhetsprövningsintervjun bör man låta samtalet ta tid och försöka förmedla att personen är sedd och lyssnad på. Verksamhetsutövaren kan med fördel ta fram en rutin för genomförandet som säkerställer att samtalet genomförs på ett strukturerat sätt.

Samtalet bör genomföras i god tid innan personen slutar så att han eller hon har möjlighet att återkomma med reflektioner och eventuella frågor. Ju högre säkerhetsklass en medarbetare är placerad i, desto viktigare är det att samtalet genomförs med fokus på säkerhetsfrågor. Samtalet bör fånga upp eventuellt missnöje eller besvikelse kopplade till arbetsgivaren. Om det under samtalet uppmärksammas att personen är fortsatt missnöjd och att det finns händelser som inte är utredda på ett tillfredställande sätt, behöver detta omhändertas innan personen lämnar sin anställning.

Samtalet bör också innehålla en påminnelse om att tystnadsplikten kvarstår även sedan anställningen eller deltagandet har upphört.

4.5 Ansvar för säkerhetsprövningen

*3 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
5 kap. 4 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)*

Säkerhetsprövningen ska utgå från uppgifter som kommit fram när grundutredningen gjordes och den kännedom som i övrigt finns om den som ska prövas, uppgifter som har lämnats ut efter registerkontroll och särskild personutredning, arten av den verksamhet som prövningen gäller samt omständigheterna i övrigt.

Bedömningen görs av den som beslutar om anställning eller annat deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten. Om en myndighet har det bestämmande inflytandet över den prövades lämplighet att delta i säkerhetskänslig verksamhet hos en enskild verksamhetsutövare, är det i stället myndigheten som gör den slutliga bedömningen.

Exempel: Vid ingående av ett säkerhetsskyddsavtal kan en myndighet avtala om att leverantören ansvarar för grundutredningen men att ett godkännande efter registerkontroll krävs från den upphandlande myndigheten.

Ansvaret innebär också att kontinuerligt bedöma en persons lämplighet och om det finns anledning till det, ompröva tidigare bedömning.

En tillsynsmyndighet ska vid behov samråda med enskilda verksamhetsutövare om säkerhetsprövningar som de utför. Samråd ska ske löpande under hela den tid som deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår. Det är särskilt viktigt att samråd sker vid de fall det vid registerkontroll framkommer uppgifter som kan antas ha betydelse för säkerhetsprövningen (s.k. spontanutfall).

4.6 Tystnadsplikt

*5 kap. 1-2 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)
19 kap. brottsbalken
20 kap. 3 § brottsbalken*

I säkerhetsskyddslagen finns det särskilda bestämmelser om tystnadsplikt hos enskilda verksamhetsutövare. Den som på grund av anställning eller på annat sätt deltar eller har deltagit i säkerhetskänslig verksamhet får inte obehörigen röja eller utnyttja säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Vidare får den som fått del av uppgifter som förekommer i angelägenhet som avser säkerhetsprövning inte obehörigen röja eller utnyttja dessa uppgifter.

I det allmännas verksamhet tillämpas istället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I princip innebär det att tystnadsplikten är lika långtgående där som hos enskilda verksamhetsutövare.

Den som bryter mot bestämmelserna om tystnadsplikt i säkerhetsskyddslagen eller offentlighets- och sekretesslagen kan under vissa förutsättningar dömas till ansvar för brott mot Sveriges säkerhet eller brott mot tystnadsplikten. Observera att tystnadsplikten består även sedan anställningen eller deltagandet har upphört.

4.7 Dokumentation

*5 kap. 5 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)
2 kap. 1 § och 3 kap. 3 § i lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) artikel 6 c) och 9 g) europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679*

Resultatet av säkerhetsprövningen ska dokumenteras i de fall en person har bedömts

vara pålitlig från säkerhetssynpunkt och ett beslut har fattats om anställning eller annat deltagande i verksamheten. I offentlig verksamhet ska resultatet av säkerhetsprövningen dokumenteras, registreras och sparas i enlighet med offentlighets- och sekretesslagen samt arkivlagen.

Det är viktigt att det finns spårbarhet i säkerhetsprövningsprocessen så att verksamhetsutövaren kan säkerställa vad som behandlats under intervjun. Förutom sedvanliga anteckningar från intervjun måste den ansvarige kunna visa vilka sårbarheter som är omhändertagna, värderade och bedömda som godtagbara. Detta dels för att det ska finnas ett organisatoriskt minne som lever vidare när personal byts ut, dels för att den prövade ska känna sig trygg med att det finns spårbarhet i bedömningar av sårbarheter som denne tidigare uppgivit.

Verksamhetsutövare bör säkerställa att dokumentationen är tillräckligt omfattande för att det ska finnas möjlighet att uppmärksamma förändringar över tid som kan vara av relevans för prövningen.

Uppgifter som framkommer vid säkerhetsprövningen kan utgöra säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Vidare kan anteckningar från säkerhetsprövningsintervjuer innehålla en mängd personuppgifter och även känsliga personuppgifter. Personuppgiftsansvariga beslutar själva utifrån gällande lagstiftning i vilken omfattning dessa uppgifter ska behandlas och hur de ska förvaras. Stöd för personuppgiftsbehandling inom ramen för säkerhetsprövning går bland annat att finna i lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679.

5 Registerkontroll

3 kap. 13 och 14 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)

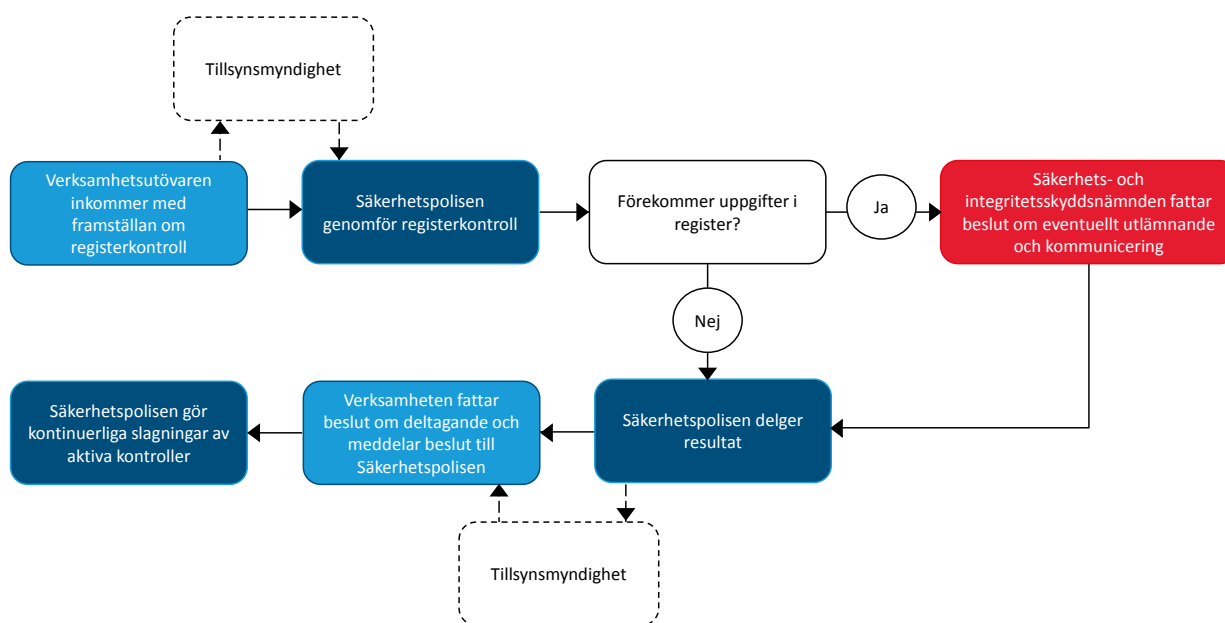
6 kap. 7 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

5.1 Registerkontrollprocessen

Med registerkontroll avses att uppgifter hämtas från register som omfattas av lagen (1998:620) om belastningsregister eller lagen (1998:621) om misstankeregister, eller att uppgifter som behandlats med stöd av lagen (2018:1693) om polisens behandling av per-

sonuppgifter inom brottsdatalogens område hämtas. En registerkontroll och i förekommande fall särskild personutredning utgör den sista delen av säkerhetsprövningen och ska göras inför anställning eller deltagande i säkerhetskänslig verksamhet som har placerats i säkerhetsklass. En framställan om registerkontroll ska endast skickas in när en person har genomgått en godkänd grundutredning.

Processen för registerkontroll kan åskådliggöras på följande sätt.

Figur 3: Process för registerkontroll

Verksamhetsutövaren inkommer med framställan om registerkontroll

En framställan om registerkontroll inkommer till Säkerhetspolisen från behörig verksamhetsutövare.

Säkerhetspolisen genomför registerkontroll

Säkerhetspolisen genomför kontroll mot aktuella register.

Förekommer uppgifter i register

Om uppgifter framkommer i samband med kontroll mot register föredras aktuella uppgifter för Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). Registerkontrolldelegationen fattar beslut om uppgifterna ska lämnas ut till verksamhetsutövaren eller inte. Säkerhetspolisen tillser därefter att Registerkontrolldelegationens beslut skickas till aktuell verksamhetsutövare, se 5.2.7 Utlämnande av uppgifter och kommunikering

Säkerhetspolisen delger resultat

- Om det inte framkommer några uppgifter skickar Säkerhetspolisen tillbaka en form av svarslista (återredovisning) till verksamhetsutövaren. Listan innehåller en redovisning av vilka personer som har kontrollerats samt information om att det inte finns några uppgifter att redovisa.
- Om Registerkontrolldelegationen har beslutat att lämna ut uppgifter om den kontrollerade, skickar Säkerhetspolisen en promemoria med dessa uppgifter samt eventuellt det yttrande som den kontrollerade har skickat in till Registerkontrolldelegationen i samband med kommunikeringen.

Verksamheten fattar beslut

Verksamhetsutövaren fattar beslut om anställning eller deltagande.

Säkerhetspolisen ska meddelas beslutet i följande fall:

- om Säkerhetspolisen lämnat en svarslista (återredovisning) till verksamhetsutövaren och denna beslutar att personen inte ska anställas eller inte ska delta. Registerkontrollen ska då upphöra vilket verksamhetsutövaren redovisar till Säkerhetspolisen via särskild blankett.
- om Säkerhetspolisen lämnat en promemoria till verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövarens beslut ska antecknas på promemorian, oavsett om personen anställs, bibehåller sin anställning eller om anställningen avslutas. Detsamma gäller vid deltagande. Promemorian ska därefter skickas tillbaka till Säkerhetspolisen tillsammans med eventuellt ytterligare underlag.

Kontinuerlig uppföljning

Säkerhetspolisen fortsätter kontinuerligt att kontrollera aktuella personer till dess att verksamhetsutövaren avanmäler en aktiv registerkontroll. Kontrollen upphör alltså först vid avanmälan eller då en sluttid angivits för kontrollen.

Tillsynsmyndigheter – enskild verksamhet

För enskilda verksamheter är huvudregeln att framställan om registerkontroll ska skickas via aktuell tillsynsmyndighet. Resultat av kontrollen skickas åter till tillsynsmyndigheten som i sin tur återkopplar till den enskilda verksamhetsutövaren.

5.2 Utförande av registerkontroll

5 kap. 14, 15 och 16 §§ säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

6 kap. 10 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

För att en registerkontroll ska bli aktuell ska det stå klart att personen utifrån genomförd grundutredning uppfattas som lojal och pålitlig ur ett säkerhetsskyddsperspektiv och att eventuella sårbarheter är bedömda. En ansökan om registerkontroll ska endast göras om den som säkerhetsprövningen gäller kan antas komma att anställas eller på annat sätt delta i den aktuella verksamheten.

I ett fåtal fall kan en registerkontroll bli aktuell dessförinnan. Det gäller främst när en verksamhetsutövare redan under en rekryteringsprocess behöver informera den prövade om säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Säkerhetspolisen utför registerkontroll efter ansökan från de myndigheter, regioner, kommuner samt övriga verksamhetsutövare som har rätt att fatta beslut om placering i säkerhetsklass.

En tillsynsmyndighet får, om det finns särskilda skäl, besluta att en enskild verksamhetsutövare får inkomma med framställan om registerkontroll direkt till Säkerhetspolisen. Ett sådant beslut får fattas först efter att Säkerhetspolisen har givits tillfälle att yttra sig. Det görs lämpligast genom en skriftlig kontakt med Säkerhetspolisen.

5.2.1 Särskild personutredning

3 kap. 17 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)

5 kap. 12 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

En särskild personutredning ska göras i samband med registerkontroll för säkerhetsklass 1 och 2. Utredningen ska omfatta

en undersökning av den kontrollerades och eventuell medkontrollerades ekonomiska förhållanden och utförs av Säkerhetspolisen.

5.2.2 Registerkontroll utan placering i säkerhetsklass

5 kap. 13 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

En registerkontroll av den som ska delta i säkerhetskänslig verksamhet får göras utan placering i säkerhetsklass om det finns särskilda skäl. Enligt huvudregeln är det regeringen som beslutar om en sådan registerkontroll, men även Säkerhetspolisen får fatta sådana beslut vid större evenemang, statsbesök eller liknande händelser med närvaro av någon för vars personskydd Säkerhetspolisen ansvarar för.

5.2.3 Medkontrollerad

3 kap. 14 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Vid en registerkontroll i säkerhetsklass 1 och 2 inhämtas även uppgifter från aktuella register beträffande medkontrollerad, det vill säga den kontrollerades make, maka eller sambo.

Om den kontrollerade är gift eller lever i ett samboförhållande ska medkontrollerad alltid anges. Ett par kan vara att betrakta som sambos trots att de är folkbokförda på olika adresser. Så skulle t.ex. kunna vara fallet om de bor växelvis på olika adresser och har delad ekonomi.

5.2.4 Kontaktperson

6 kap. 16 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

De verksamhetsutövare som har rätt att inkomma med framställan om registerkontroll ska till Säkerhetspolisen anmäla en kontaktperson, vilket görs på en av Säkerhetspolisen särskilt angiven blankett. Säkerhetspolisen rekommenderar verksamhetsutövaren att även anmäla ersättare, då det endast är anmälda kontaktpersoner som är

behöriga att ställa frågor och få svar kring verksamhetsutövarens registerkontroller.

5.2.5 Svenskt medborgarskap

3 kap. 11 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Vid en anställning i staten, en kommun eller en region som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 är det krav på svenskt medborgarskap. Personer som har dubbelt medborgarskap räknas som svenska medborgare om det ena medborgarskapet är svenskt. Uppgift om nuvarande och eventuellt tidigare medborgarskap ska anges på blanketten vid framställan om registerkontroll.

Kravet gäller inte vid deltagande i enskild verksamhet och inte heller för annat deltagande i staten, en kommun eller region än det som följer av en anställning. Kravet gäller inte heller för medkontrollerad, det vill säga make, maka eller sambo.

Exempel: Svenskt medborgarskap krävs exempelvis inte vid ett deltagande i ett uppdrag som omfattas av en säkerhetsskyddad upphandling med säkerhetsskyddsavtal.

Regeringen har möjlighet att i ett enskilt fall medge undantag från kravet på svenskt medborgarskap om det finns särskilda skäl. Om ett sådant undantag finns ska verksamhetsutövaren bifoga kopia på beslutet när en framställan om registerkontroll skickas till Säkerhetspolisen.

Notera att beslut om undantag från kravet på svenskt medborgarskap endast gäller för den särskilda befattning som verksamhetsutövaren ansökt om undantag för. Om en person som tidigare beviljats undantag avses anställas eller delta i en annan befattning

som kräver svenskt medborgarskap, ska det föregås av ett nytt beslut från regeringen.

5.2.6 Samtycke

3 kap. 18 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)

5 kap. 17 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

6 kap. 11 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Innan en registerkontroll får göras, ska den som säkerhetsprövningen gäller ha gett sitt samtycke därtill. Det är lämpligt att i samband med säkerhetsprövningsintervjun efterfråga samtycket, då det ibland kan uppstå frågor kring vad ett samtycke innebär. Vid registerkontroll i säkerhetsklass 1 och 2 kontrolleras även make, maka eller sambo. Dessa behöver inte lämna samtycke till kontrollen.

För att den som ger sitt samtycke ska förstå vad en registerkontroll innebär är det viktigt att den verksamhetsutövare som beslutar eller ansöker om registerkontroll informerar om innebörden. Detta kan man göra exempelvis genom att informera om vilka register som kontrolleras (huvudsakligen belastningsregistret, misstankeregistret och Säkerhetspolisens register), att kontrollen kommer att pågå kontinuerligt så länge personen innehar aktuell anställning eller deltagande samt att eventuell make, maka eller sambo kan komma att omfattas av registerkontrollen.

Det är den som beslutar om registerkontroll som ansvarar för att samtycke från den enskilde har inhämtats. Samtycket ska dokumenteras och sparas eftersom samtycket gäller för nya kontroller och utredningar så länge som deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår.

5.2.7 Utlämnande av uppgifter och kommunikering

3 kap. 19–21 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)

5 kap. 20 och 21 §§ säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

6 kap 13 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Om det i samband med en registerkontroll eller särskild personutredning framkommer uppgifter som är av betydelse för säkerhetsprövningen lämnar Säkerhetspolisen över uppgifterna till Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN).

Det är Registerkontrolldelegationen som fattar beslut om uppgifterna ska lämnas ut till verksamhetsutövaren eller inte. Beslutet om utlämnande fattas mot bakgrund av en relevansbedömning. Denna innebär att Registerkontrolldelegationen gör en bedömning om de framkomna uppgifterna kan antas ha betydelse för den aktuella säkerhetsprövningen. Prövningen utgår ifrån vilken typ av uppgifter som har framkommit vid registerkontrollen, kontrollorsaken som angivits på blanketten samt vilken säkerhetsklass anställningen avser. Kontrollorsaken ska beskriva *varför* befattningen är placerad i säkerhetsklass. Det är viktigt att kontrollorsaken beskrivs tydligt och utförligt eftersom den direkt påverkar Registerkontrolldelegationens möjlighet att genomföra en korrekt relevansbedömning.

Det får inte framgå av svaret till den verksamhetsutövare som har begärt registerkontrollen att det finns en uppgift om den kontrollerade som inte har lämnats ut. Varken Säkerhetspolisen eller Registerkontrolldelegationen får lämna något yttrande eller rekommendation i ett ärende, utöver en förtydligande kommentar till uppgiften.

Säkerhetspolisen har en skyldighet att kontinuerligt bevaka om det har tillförts uppgifter i de register som är aktuella för regis-

terkontroll (*spontanuppföljning*). Vid en sådan förekomst lämnas informationen till Registerkontrolldelegationen på samma sätt som ovan beskrivits. För att detta ska fungera på avsett sätt är det av vikt att Säkerhetspolisen får kännedom om när grund att utföra kontrollen upphör, till exempel vid avslutad anställning eller avslutat deltagande.

Registerkontrolldelegationen fattar även beslut om den enskilde ska kommuniceras uppgifterna, det vill säga, om den enskilde ska få möjlighet att yttra sig eller inte. Detta innebär att den enskilde ges möjlighet att ta del av samtliga eller delar av de uppgifter som Registerkontrolldelegationen har för avsikt att lämna ut till verksamhetsutövaren och inkomma med en förklaring (yttrande) till de aktuella uppgifterna.

Detta gäller inte om uppgiften omfattas av sekretess i förhållande till den enskilde enligt någon annan bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen än 35 kap. 3 § (angelägenheter som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen). Om uppgiften omfattas av sådan övrig sekretess, ska den som uppgiften gäller, ges tillfälle att yttra sig innan uppgiften lämnas ut, om personens intresse av att få yttra sig skäligen bör ha företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

Att ge personen möjlighet att yttra sig om uppgifterna (*kommunicering*) kan sägas ha tre syften:

1. Att den som är föremål för kontroll ska ha möjlighet att få reda på vilka uppgifter som har bedömts vara av sådan betydelse att de bör lämnas ut.
2. Att eventuella förväxlingar och andra missförstånd kan redas ut.
3. Att personen ges möjlighet att återkalla sin ansökan.

Om en person inkommer med ett yttrande föredras ärendet på nytt för Registerkontrolldelegationen, som därefter fattar ett slutligt beslut om utlämnande. Yttrandet

ska bifogas vid ett utlämnande. Beslutet kan inte överklagas.

Verksamhetsutövaren bör ha en tydlig rutin för hur de uppgifter som framkommit vid en registerkontroll ska hanteras. Detta för att minimera risken för att känsliga uppgifter sprids och förvaras på ett oönskat sätt. Det gäller särskilt när Säkerhetspolisen lämnar uppgifter som omfattas av sekretess för den enskilde. Verksamhetsutövaren bör med behörighetsstyrning begränsa tillgången till en promemoria med uppgifter som omfattas av sekretess för den enskilde och tillse att handlingen återlämnas skyndsamt till den överlämnande myndigheten, om inte den har beslutat något annat, se 5.1 Verksamheten fattar beslut.

Ytterligare information om Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) finns på myndighetens hemsida, www.sakint.se.

5.2.8 Personligt samtal hos Säkerhetspolisen

5 kap. 19 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

För en anställning eller annat deltagande som har placerats i säkerhetsklass 1 ska Säkerhetspolisen normalt genomföra ett personligt samtal med den som är föremål för registerkontroll. Syftet är att höja säkerhetsmedvetenheten och beskriva bland annat risker, hot och andra liknande situationer. Om det står klart att ett sådant samtal inte behövs kan det underlåtas.

Ett personligt samtal kan, om det behövs, även hållas med den vars anställning eller deltagande har placerats i säkerhetsklass 2. Säkerhetspolisen beslutar om ett sådant samtal ska hållas.

Vid behov får Säkerhetspolisen även begära ett uppföljande samtal med den som prövningen gäller.

5.2.9 Återredovisning till Säkerhetspolisen

3 kap. 19 och 21 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585)

6 kap. 13 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Det är enligt huvudregeln verksamhetsutövare som självständigt beslutar om den person som prövas ska anställas eller delta i verksamheten.

I de fall verksamhetsutövarens fattar beslut om anställning eller deltagande, ska inte någon handling återredovisas till Säkerhetspolisen förrän en avanmälan eller ny kontroll genomförs. Säkerhetspolisen utgår ifrån att de personer som registerkontrollerats och där Säkerhetspolisen inte har några uppgifter att redovisa, kommer att få anställning eller beviljas deltagande i aktuell verksamhet.

I de fall verksamheten har mottagit en promemoria från Säkerhetspolisen, innehållandes uppgifter som Registerkontrolldelegationen har bedömt ska lämnas ut, ska verksamhetsutövaren underrätta Säkerhetspolisen om den kontrollerade har godkänts vid säkerhetsprövningen eller inte. Detta sker genom att beslutet antecknas på promemorian som därefter snarast skickas tillbaka till Säkerhetspolisen.

5.2.10 Ny kontroll

6 kap. 14 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Den som beslutar eller ansöker om registerkontroll ska inkomma med en ny framställan om registerkontroll i följande fall:

- när den som har en säkerhetsklassad befattning får en annan befattning som inte omfattas av tidigare kontrollorsak,
- när den befintliga befattningen blir placerad i en annan säkerhetsklass. Detta gäller oavsett om det gäller en lägre eller

- högre säkerhetsklass än tidigare, eller
- när den som innehar en befattning som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 har ingått äktenskap eller inlett ett samboförhållande efter den senaste registerkontrollen.

5.2.11 Avanmälan eller ändring av den kontrollerades förhållanden

5 kap. 22 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

6 kap. 15 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Den som beslutar eller ansöker om registerkontroll ska skyndsamt anmäla till Säkerhetspolisen:

- om den kontrollerade inte längre har en befattning som är placerad i säkerhetsklass, eller
- om den kontrollerades äktenskap har upplösts eller om samboförhållandet har upphört (gäller säkerhetsklass 1 och 2).

En anmälan om upphörd kontroll eller upphörd medkontrollerad ska avanmälas på av

Säkerhetspolisen särskild anvisad blankett. Av integritetsskäl är det viktigt att en avanmälan sker så snart som möjligt vid ändrade förhållanden. En medkontrollerad kan inte anmälas eller avanmälas i förtid utan först när äktenskapet eller samboförhållandet faktiskt har ingåtts eller upplösts.

5.3 Registerkontroll av utländsk medborgare

Säkerhetspolisen har begränsad möjlighet att genomföra högkvalitativa registerkontroller när det gäller personer som har haft hemvist i annat land. Det är därför viktigt att verksamhetsutövare tar höjd för detta i säkerhetsprövningen genom exempelvis fördjupad bakgrundskontroll. Det bör ställas högre krav på inhämtning av referenser för säkerhetsprövningen av personer som saknar hemvist i Sverige eller bott utomlands i många år. Detta då möjligheterna att utnyttja svenska kontrollinstrument är begränsade i utlandet.

6 Utbildning

6.1 Utbildning i säkerhetsskydd

5 kap. 1 § säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)

2 kap. 18 § Säkerhetspolisens föreskrifter (PMFS 2019:2) om säkerhetsskydd

Den som bedriver den säkerhetskänsliga verksamheten ska säkerställa att den som anställs eller på annat sätt deltar i verksamheten får en relevant utbildning i säkerhetsskydd innan personen får åtkomst till verksamheten. Detta för att förstå vilka skyddsvärden som finns, vilka hot som eventuellt föreligger och varför säkerhetsskyddsåtgärder är nödvändiga samt hur säkerhetsskyddet ska upprätthållas. Vidare ska utbildningen säkerställa att alla som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten känner till vilka interna bestämmelser om säkerhets-

skydd man behöver förhålla sig till. Här bör också verksamhetsutövaren påminna om den tystnadsplikt som gäller för alla som får del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Utöver en grundläggande säkerhetsskyddsutbildning är det även bra att ge en befattningsspecifik utbildning för att säkerställa en djupare förståelse för verksamhetens skyddsvärden och arbetsuppgifterna.

Uppföljningsansvaret sträcker sig över hela den tid deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår och utbildningsinsatserna ska dokumenteras i en utbildningsplan. Dokumentation ska bestå av uppgifter om när den grundläggande utbildningen och den uppföljande utbildningen har genomförts.

7 Internationell samverkan

4 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen (2018:585)
6 kap. 3 § säkerhetsskyddsförordningen
(2018:658)

Om en person med anknytning till Sverige ska genomgå något som motsvarar säkerhetsprövning i ett annat land eller i en mellanfolklig organisation kan landet eller organisationen göra en framställan om registerkontroll i Sverige. Beslut om en sådan registerkontroll fattas av Regeringskansliet och registerkontrollen utförs därefter av Säkerhetspolisen.

8 Checklista

Denna checklista kan användas som ett stöd för att på en övergripande nivå identifiera de åtgärder eller processer som behöver beaktats. Observera att checklistan inte är heltäckande, personalsäkerhet måste alltid baseras på vilken information som personen kommer att få ta del av eller vilken skada personen kan orsaka i den säkerhetskänsliga verksamheten.

8.1 Innan anställning eller deltagande

- Säkerhetsskyddsanalys
- Befattningsanalys – skälet till placering i säkerhetsklass ska framgå
- Beslut om placering i säkerhetsklass

Grundutredningen

- Granskning av betyg, intyg med mera
- Referenser
- Säkerhetsprövningsintervju
- Skriftligt samtycke inhämtat
- Framställan om registerkontroll samt i förekommande fall underskriven särskild personutredning inskickad till Säkerhetspolisen
- Svarslista inkommen från Säkerhetspolisen

Efter anställningsbeslut

- Grundutbildning i säkerhetsskydd innan åtkomst till verksamheten
- Befattningsspecifik utbildning

8.2 Under anställning eller deltagande

- Uppföljande säkerhetsprövning – fördjupad personkänedom
- Uppföljande utbildning i säkerhetsskydd samt i förekommande fall även befattningsspecifik

8.3 Vid avslutande av anställning eller deltagande

- Avslutande säkerhetsprövningssamtal genomfört (fokus på säkerhetsfrågor)
- Avanmäld registerkontroll till Säkerhetspolisen

9 Ändringslogg

9.1 Februari 2021

Följande rubriker har tagits bort:

- 9 Besök i verksamheten

Texten har justerats i följande rubriker:

- 3.2 Undantag
- 3.3 Syftet med säkerhetsprövningen
- 4.1 Grundutredning
- 4.1.3 Frågeområden vid en säkerhetsprövningsintervju
- 4.7 Dokumentation
- 5.1 Registerkontrollprocessen
- 5.2.5 Svenskt medborgarskap
- 5.2.7 Utlämnande av uppgifter och kommunikering
- 6.1 Utbildning i säkerhetsskydd
- 8.1 Innan anställning eller deltagande

Sakerhetspolisen

Sakerhetspolisen • Box 12312 • 102 28 Stockholm
Tel: 010-568 70 00 • Fax: 010-568 70 10
E-post: sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se
www.sakerhetspolisen.se